कोल्हापूर महानगरपालिका

मुल्याधारीत प्रवेश उपकर पध्दती.

मुंबई प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियम १९४९ मधील
उपकर विषयी तरतुदी व नियम.

प्रशिक्षण पुस्तिका.

कोल्हापूर महानगरपालिका
मुल्याधारीत प्रवेश उपकर पध्दती.

महाराष्ट्र शासनाने राज्यामध्ये महानगरपालिका क्षेत्रांमध्ये जकातीऐवजी मालाच्या प्रवेशावरील उपकर दिनांक १ नोव्हेंबर २००८ पासून ड वर्ग महानगरपालिकांमध्ये लागू करण्याचा निर्णय घेतला आहे, यामुळे महानगरपालिकेच्या क्षेत्रामध्ये उपकराची आकारणी करणे क्रमप्राप्त होणार आहे.

मुंबई प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियम १९४९ (सुधारणा १९९५) मध्ये उपकराच्या अंमलबजावणीच्या अनुषंगाने एकूण ५० नियम, १५ कलमे, ३ अनुसूची व फॉर्मस्चे नमुने देण्यात आलेले आहेत.

सदर उपकर पध्दती सन १९९६ पासून नवी मुंबई महानगरपालिकेमध्ये लागू करण्यात आलेली आहे. सदर महानगरपालिका नवीन करताना जकातीऐवजी उपकर पध्दतीचा पर्याय स्वीकारुन याठिकाणी मुल्याधारीत उपकर पध्दती यशस्वीपणे राबविण्यात आलेली आहे.

उपकर पध्दतीची ठळक वैशिष्टये -

- सदरची पध्दती ही नाका विरहित आहे. व्यापाऱ्यांकडून विवरण पत्राद्धारे उपकराचा भरणा करणेत येणार आहे. विवरण पत्रांच्या अचुकतेची उपकर प्राधिकाऱ्यांद्धारे तपासणी करण्याची तरतूद उपकर पध्दतीमध्ये आहे.
- जकातीप्रमाणेच उपकर ही उपभोग, उपयोग किंवा विक्री या उद्दिष्टांसाठी शहराच्या हद्दीत होणाऱ्या मालाच्या प्रवेशामुळे लागू होतो. म्हणजेच उपकराचे मूळ स्वरुप प्रवेश कर असेच आहे.
- उपकर पध्दतीमध्ये मुल्याधारित कराची आकारणी आहे. कोणताही अपवाद न करता सर्वच उपकर पात्र वस्तुंमध्ये उपकराची आकारणी करण्यात येते.
- मुंबई प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियम १९४९ मधील अनुसूची अ मध्ये विनिर्दिष्ट केले मर्यादेच्या अधीन राहून उपकराचे दर ठरविण्याचा अधिकार ज्या त्या स्थानिक स्वराज्य संस्थांना आहे.
- जकातीप्रमाणेच स्वत:च्या यंत्रणेद्धारे उपकर वसुली करण्याचे अधिकार स्थानिक स्वराज्य संस्थांना आहेत, यामुळे स्थानिक स्वराज्य संस्थांची स्वायत्तता या पध्दतीतही अबाधित ठेवण्यात आलेली आहे.

उपकर पध्दतीत टाळण्यात आलेले जकात पध्दतीतील दोष -

- जकात नाक्यांवर थांबवून स्थिर ठेवल्याने होणारा मौल्यवान इंधनाचा अपव्यय उपकर पध्दतीमध्ये टाळण्यात आलेला आहे.
- वाहतूकदार, व्यापारी, नागरीक यांच्या वेळेचा होणारा अपव्यय टाळणे.
- जकात वसुलीची कालबाहय पध्दती दुर करुन उपकर आकारणीची सुलभ कार्यपध्दती करण्यात आलेली आहे.

जकात कर व उपकर यांच्यातील साम्ये व भेद -

(अ) **साम्ये -**

- मालाचा उपभोग, उपयोग किंवा विक्री या विहीत उद्दीष्टांसाठी स्थानिक स्वराज्य संस्थांया हद्दीत प्रवेश होणे आवश्यक ही करपात्र घटना दोन्ही कर पध्दतींमध्ये समान आहे.
- स्थानिक स्वराज्य संस्थांची स्वायत्तता अबाधीत राखण्यात आलेली आहे. करपात्र वस्तूंचे कराचे दर ठरविणे, स्वतच्या यंत्रणेद्धारे वसुली करणे यामध्ये समानता आहे.

(अ) **भेद -**

- जकातीमध्ये कर वसुली ही जकात प्राधिकाऱ्यांकडून केली जाते तर उपकरामध्ये व्यापाऱ्यांकडून करभरणा केला जातो.
- जकात ही नाकाआधारीत कर पध्दती आहे तर उपकर ही नाका विरहीत व लेखा आधारीत कर पध्दती आहे.
- जकातीमध्ये कर दायित्वासाठी उलाढालीची मर्यादा नाही, तर उपकरामध्ये कर दायित्वासाठी आर्थिक वषातील खरेदी विक्रीच्या व्यवहाराच्या उलाढालीचीविहीत मर्यादा पूर्ण करणे आवश्यक आहे.
- जकातीमध्ये विवरणपत्रके सादर करण्याची आवश्यकता नाही, तर उपकरामध्ये विहीत कालावधीची विवरणे सादर करणे बंधनकार आहे.
- जकातीमध्ये मुल्याधारीत व वजनाधारीत कर आकारणी होते, तर उपकरामध्ये पुर्णत: मुल्याधारीत कर आकारणी होते.

उपकर आकारणीबाबत अधिनियमातील तरतुदींचा सारांश -

प्रकरण ११ : नगरपालिका कराधान कलम १२७ या अधिनियमाने बसविण्याचे कर :

१. अनैच्छीक कर

अ) मालमत्ता कर,

ब) वाहने, नावा व जनावरे यांवरील कर.

२. ऐच्छीक कर

अ) जकात

अअ) उपकर

क) कुत्र्यांवरील कर,

ड) नाटयगृहावरील कर,

ई) शहरात प्रवेश करणारी जनावरे व वाहने, यांवरील पथकर,

फ) [४][संविधानान्वये] [४][राज्य] विधानमंडळास [४][राज्यात] बसवावयाचा अधिकार असलेला [५][व्यवसाय, व्यापार, आजीविका व नोक-या यांवरील करांव्यतिरिक्त] कोणताही अन्य कर,

३. नगरपालिका करांची आकारणी व वसुली या अधिनियमाच्या तरतूदी व नियम यानुसार करण्यात येईल.

४. [२][राज्य] विधानमंडळास [२][संविधानान्वये] [२][राज्यात] जो कर बसविण्याच्या अधिकार नाही असा कोणताही कर बसविण्यास या कलमातील कोणतीही गोष्ट प्राधिकृत करणार नाही.

९९ अ. प्रथम बसवावयाच्या उपकराला कमल ९९च्या तरतुदी लागू न होणे.

- १ एप्रिल नंतर प्रथम उपकर लागू करण्याकरीता.
- या कलमान्वये त्याच अर्थिक वर्षात विशेष महासभा बोलविण्याची तरतुद.
- विशेष महासभेमध्ये ज्या तारखेपासून उपकर बसविण्यात येईल त्या तारखेची मंजूरी.
- अनुसुचि 'अ' मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या मर्यादेच्या अधीन राहून त्यातील बाबींचे उपकराचे दर ठरविणे.
- या करीता स्थायी समित्तीमार्फत महासभेपुढे जाण्याची आवश्यकता नाही.

९९. करांचे दर निश्चित्त करणे.

पुढील आर्थिक वर्षाकरीता फेब्रुवारी २००९ च्या २० तारखेला किंवा त्या पूर्वी उपकराचे दर स्थायी समिती मार्फत महासभेमध्ये मंजूरीसाठी सादर करावे.

प्रकरण ११-अ

जकात्तीऐवजी उपकर बसविणे, तो गोळा करणे व याची वसुली करणे यासंबंधीच्या तरतुदी.

१५२अ. उपकर बसविणे.

- राज्य शासनाच्या पूर्व मंजूरीने उपकर महापालिकेला बसविता येईल.
- ज्या वस्तुंवर उपकर लागू आहे त्यांची अनुसुचि.
- अनुसुचि 'अ' मध्ये १ त्ते ६१ करपात्र बाबी.
- अनुसुचि 'अ' मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या मर्यादेच्या अधीन राहून त्यातील बाबींचे उपकराच्या दरांना महापालिकेच्या मंजूरीने कलम ९९अ अन्वये घेणे.
- अनुसुचि 'अ' मधील बाबी यांच्यात फेर बदलकरण्याकरीता प्रथम नागरीकांकडून आक्षेप व सुचना मागविण्यात याव्या त्यानंत्तर महापालिकेने ठराव मंजूर करावा व राज्य शासनाच्या मंजूरीनूसार अधीसुचना जाहीर करून करता येईल.
- उपकर भरण्यास पात्र असणारा व्यक्ती उपकर भरतील.

१५२ब. उपकराचा भार (उपकर भरण्यास पात्र होण्यासाठी अटी)

- उपकर नियम ३ नुसार नोंदणीसाठी विहित करण्यात आलेली खरेदी किंवा विक्रीची उलाढाल याची गणना करुन सदरचा व्यापारी उपकर भरण्यास पात्र आहे किंवा नाही याची खात्री करणे.
    - अ) त्या वर्षाच्या लगतपूर्वीच्या वर्षामध्ये खरेदी विक्रीची उलाढाल मर्यादा तपासून उपकर लागू झाल्याच्या प्रथम दिनांकापासून उपकर भरण्यास पात्र.
    - ब) उपकर लागू झालेल्या वर्षात नियम ३ नुसार खरेदी विक्रीची उलाढाल ज्या दिनांकास पार करेल त्या दिनांकानंतर त्याने आयात केलेल्या मालावर तो उपकर भरण्यास पात्र.
- १ एप्रिल पासून केलेल्या गणनेनुसार त्याची विक्रिची किंवा खरेदीची उलाढाल विहित केलेल्या मर्यादेपेक्ष अधिक होत नसेल त्या वेळेपर्यंत व्यापारी उपकर भरण्यास पात्र होणार नाही.
- व्यापारी उपकर भरण्यास पात्र झाल्यानंतर त्याने उपकर नोंदणी रद्द करेपर्यंत तो उपकर भरण्यास पात्र राहील.

१५२क माल उपकरापासून सूट मिळण्यास पात्र नसणे.

- अनुसुचि 'ब' मध्ये १ त्ते ४१ करमुक्त बाबी.
- अनुसुचि 'क' मध्ये १ त्ते २१ विशिष्ट शर्ती, निर्बंध किंवा अपवाद यांच्या अधीन राहून देण्यात येणारी सूट.
- अनुसुचि 'अ' मधील बाबी किंवा त्यातील दर यांच्यात फेर बदलकरण्याकरीता प्रथम नागरीकांकडून हरकती व सुचना मागविण्यात याव्या त्यानंतर महापालिकेने ठराव मंजूर करावा व राज्य शासनाच्या मंजूरीनूसार अधीसुचना जाहीर करून करता येईल.

१५२ड. उपकरविषयक दायित्त्व.

- नोंदणीकृत्त व्यापा-यांच्या पुस्तकांची तपासणी करतांना व्यापा-याने सादर केलेले देयक तो व्यापारी नोंदणीकृत किंवा अनोंदित आहे याची खात्री करुन उपकराची गणना करणे.
- नोंदणीकृत्त व्यापा-याने महानगरपालिका क्षेत्रातील कोणत्याही अनोंदित व्यापा-याकडून माल खरेदी करु नये. तसे केल्यास त्या नोंदणीकृत व्यापा-याला खरेदी केलेल्या मालाच्या किंमतीवर उपकर भरावा लागेल.
- नोंदणीकृत व्यापा-याने नोंदणीकृत व्यापा-याकडूनच माल खरेदी केल्यास त्या व्यापा-याला खरेदी केलेल्या मालावर उपकर भरावा लागणार नाही.

१५२ इ. उपकर प्राधिकारी.

- आयुक्त मुख्य प्राधिकारी, महानगरपालिकेच्या आवश्यकतेनूसार उपआयुक्त, निर्धारक, सहाय्यक उपनिर्धारक व समाहारक, सहाय्यक समाहारक आणि इतर अधिकारी व व्यक्ती यांची नियुक्ती करणे.
- कोणत्त्याही व्यक्तीला किंवा व्यापा-याला नियुक्त केलेल्या कोणत्याही अधिका-याच्या किंवा व्यक्तीच्या प्रादेशिक अधिकारितेबाबत हरकत घेण्याचा हक्क असणार नाही.

१५२फ. नोंदणी.

- उपकर नियम ३ अन्वये नोंदणीस पात्र असलेला कोणताही व्यापारी विधिग्राहय नोंदणीप्रमाणपत्रा शिवाय महानगरपालिका क्षेत्रात्त धंदा करु शकणार नाही.
- व्यापा-याने नोंदणी प्रमाणपत्र घेणे आवश्यक आहे.
- व्यापा-याने नोंदणीसाठी अर्ज केल्यानंतर तो अनोंदित व्यापारी म्हणून समझला जाणार नाही.
- व्यापारी उपकर भरण्यास पात्र झाल्यानंतर त्याने उपकर नोंदणी रद्द करेपर्यंत तो उपकर भरण्यास पात्र राहील.

१५२ग. विक्रीचे किंवा खरेदीचे ज्ञापन देणे.

- नोंदणीकृत व्यापा-याने त्याच्या खरेदी किंवा विक्री या व्यवहाराचे १० रुपये पेक्षा अधिक रकमेचे देयक देणे व त्या देयकाची स्थळप्रत ५ वर्षापर्यंत ठेवणे बंधनकारक आहे.
- सदर व्यापा-याने त्या देयकात अनुक्रमे अनुक्रमांक, दिनांक, मालाचा तपशील, मालाची किंमत व सही इत्यादी बाबी नमूद करणे आवश्यक आहे.

१५२ह. उपकर वसुल करण्यास मनाई.

- कोणत्याही व्यक्तीस कोणत्याही मालाच्या विक्रीच्या संबंधात उपकराच्या स्वरूपात कोणतीही रक्कम वसूल करण्यास मनाई आहे.
- परंतु कोणत्याही इतर कायदयाच्या तरतुदी अन्वये उपकराची अशी रक्कम स्वत्तंत्रपणे वसूल करणे आवश्यक असेल त्याबाबतीत हे कलम लागू होणार नाहीत.

१५२आय. लेखे ठेवण्याची व सादर करण्याची जबाबदारी.

- प्रत्येक व्यापारी आणि विहित केलेली अशी अन्य व्यक्ती, तिने आयात केलेल्या, खरेदी केलेल्या, उपभोग घतेलेल्या, उपयोगात आणलेल्या किंवा विकलेल्या मालाच्या किंमतीचा विहित करण्यात आल्याप्रमाणे खरा लेखे ठेवील.

१५२जे. लेखे व कागदपत्रे सादर करणे व त्यांची तपासणी आणि जागांची झडती, लेखा पुस्तके आणि माल इत्त्यादी जप्त करणे.

- आयुक्त कोणत्याही नोंदणीकृत व्यापा-यास कोणतेही लेखे, कागदपत्रे, खरेदी, विक्री आणि मालाचा साठा याची माहिती मागवू शकेल.
- आयुक्त व्यापा-यांचे कोणतेही लेखे, कागदपत्रे, खरेदी, विक्री आणि मालाचा साठा तपासेल.
- कर चुकार व्यापा-यांचे लेखे, कागदपत्रे, खरेदी, विक्री संबंधीचे कागदपत्रे आयुक्तांना जप्त करता येईल.
- जप्त केलेले कागदपत्र २१ दिवसांपेक्षा जास्त ठेवायचे असल्यास आयुक्तांना लेखी कारण द्यावे लागेल.
- जप्ती करण्यासाठी आयुक्त आधिका-यास प्राधिकृत करेल.
- जप्तीच्या ठिकाणी सापडलेले लेखे, कागदपत्रे, खरेदी, विक्री आणि मालाचा साठा ही त्याच व्यापा-याची आहेत असे समझण्यात येईल. जो पर्यंत व्यापारी ते इतरांचे आहेत असे सिध्द करणार नाही.

१५२के. आयुक्ताला दिवाणी न्यायालयाचे अधिकारी असणे.

- या प्रकरणांची कामे पार पाडण्यासाठी आयुक्तांना दिवाणी न्यायालयाकडील खालील अधिकार असतील
  - -शपथपत्रावर पुरावा घेणे
  - -कोणत्याही व्यक्तीस समंन्स काढून बोलविणे व हजर राहण्यास भाग पाडणे.
  - -शपथेवर किंवा प्रत्तिज्ञाकथनावर त्याची तपासणी करणे.
  - -कागदपत्रांचा शोध घेण्यास किंवा ती सादर करण्यास भाग पाडणे,
  - -साक्षीदारांच्या किंवा कागदपत्रांच्या तपासणीसाठी आयोगपत्र काढणे, आणि
  - -विहित करण्यात येईल अशी अन्य कोणतीही बाब.
- आयुक्ताने या संबंधात नियुक्त केलेला कोणताही अधिकारी अभिसाक्षीस शपथ देवू शकेल.
- आयुक्ताने हजर राहण्यास फर्मावलेली व्यक्ती त्याठिकाणी त्यावेळेवर त्यांच्या मागणी केलेल्या कागदपत्रानूसार हजर राहीले नाहीत तर रु.५००/- पर्यंतचा दंड आयुक्त व्यापा-यांचे म्हणणे ऐकल्यानंतर करु शकेल.
- फर्मावून सादर केलेले कागदपत्रे आवश्यक असल्यास आयुक्त ठेवून घेईल व त्याची पावती देतील.
- या आदेशास कोणतेही न्यायालय हरकत घेणार नाही.

१५२ल. अपराध व शास्ती

- जो कोणी
  - अ) नोंदणीकृत व्यापारी नसताना नोंदणीकृत असल्याचे दर्शविले.
  - ब) खोटे विवरण सादर केले.
  - क) खोटे देयक, प्रत्तिज्ञापत्र, प्रमाणपत्र किंवा कागदपत्र सादर करेल.
  - ड) कलम १५२ आयचे उल्लंघन करून खोटे लेखे ठेवणे.
  - इ) जाणूनबुजून खोटे लेखे, नोंदवहया व खोटी माहित्ती सादर करणे.
  - फ) कर चुकविण्यासाठी बुध्दीपुरस्सर कोणत्याही प्रयत्त्न करेल.
  - ह) उपकर, शास्ती, व्याज किंवा जप्त झालेली रक्कम चुकविण्यासाठी बुध्दीपुरस्सर कोणत्याही प्रयत्त्न करेल.
  - आय) खंड 'अ' ते 'ह' काम करण्यासाठी कोणत्याही व्यक्तीला साहय करील किंवा अपप्रेरणा देईल.

जे) नियमांद्वारे आवश्यक असलेली कोणत्तीही माहिती देण्यास पुरेशा कारणाशिवाय कसूर करील.

के) विवरणपत्रात विहित केलेल्या तारखेपर्यंत व विहित रितीने पुरविण्यात पुरेशा कारणाशिवाय कसूर करील.

ल) उपकर देण्यात कसूर करील.

म) कलम १५२ 'ज' अन्वये अनुपालन करण्यास पुरेशाकारणाशिवाय कसूर करेल.

न) कलम१५२ 'ज' अन्वये झडत्ती किंवा जप्ती करताना अधिका-यास अडथळा आणल्यास.

ओ) कलम १५२ 'फ', 'ग', 'ह' किंवा 'आय' च्या तरतुदी वाजवी कारणाशिवाय उल्लंघन करेल.

- अपराध सिध्द झाल्यानंतर दोन वर्षापर्यंत कारावास आणि दंड.

१५२म. आयुक्त, नगरपालिका अधिकारी किंवा कर्मचारी यांना माहित्ती उघड करणे.

- या प्रकरणानुसार व्यापा-याने दिलेली कागदपत्रांची माहिती गोपनीय समझण्यात येईल.
- जे अधिकारी/कर्मचारी ही गोपनीयता राखणार नाहीत हा अपराध असेल या अपराधाच्या सिध्दीनंतर ६ महिनेपर्यंत कारावास किंवा दंडाची शिक्षा किंवा दोन्ही.

१५२न. अपराधांबाबत्त तडजोड करणे.

- कोणत्याही व्यक्तीने या कलमा खाली अपराध केल्याचे सिध्द झाल्यास आयुक्त उपकराची जितकी रक्कम देय असेल त्या रक्कमेच्या १० पट्टीहून अधिक नसेल पण ४ पट्टीहून कमी नसेल इतकी रक्कम स्विकारुन तडजोड करेल. असे केल्यास अपराधीवर पुढील कोणतीही कार्यवाही केली जाणार नाही.

१५२ओ. **Indemnity -**

- सदभावनेने केलेल्या व करण्याचा उद्देश असलेल्या कोणत्याही कृत्याबाबत महानगरपालिका कर्मचाऱ्याविरूध्द दावा, खटला किंवा इतर न्यायालयीन कार्यवाही दाखल करता येणार नाही.

मुंबई प्रांतिक महानगरपालिका मालाच्या प्रवेशावरील

उपकर नियम १९९६

नियम ३ - नोंदणीसाठी - वार्षिक उलाढालीची मर्यादा-

१) खरेदी किंवा विक्रीची एकुण वार्षिक उलाढाल रु.	७५,०००/-	१,२५,०००/-
२) अनुसुचि अ मध्ये अंत्तर्भूत असलेल्या मालाची खरेदी रु.	५०००/-	५०००/-
३) आयात मालाची किंमत रु.	५०००/-	-

नियम ४ - नोंदणीच्या पात्रत्तेसाठी उलाढालीची परिगणना--

- उलाढालीच्या परिगणणेसाठी आर्थिक वर्ष १ एप्रिल ते ३१ मार्च या कालावधीतील खरेदी व विक्रीची उलाढाल.
- उलाढालीमध्ये व्यापा-याने स्वताच्या वतीने आणि प्रमुखाच्या वतीने केलेले सर्व विक्री व खरेदीचा अंतर्भाव असेल.
- लिलावकाराच्या उलाढालीच्या परिगनणेसाठी लिलावकाराने प्रमुखाच्या वतिने लिलाव केलेल्या वस्तूंची किंमत.
- अनिवासी व्यापा-यांच्या वतीने महापालिका क्षेत्रातील व्यवसाय करणारे व्यवस्थापक/एजंट हे नोंदणीसाठी पात्र राहतील.

नियम ५-विशिष्ट प्रकरणामध्ये निश्चीत्त करावयाचे प्रशूल्क मूल्य.

- उपकर बुडु नये यासाठी आयुक्त अनुसुची अ मधील विनिर्दिष्ट असलेले वस्तुंचे प्रशूल्क मुल्य सूचना फलकावर प्रदर्शित्त करुन ठरवेल.
- अश्या वेळेस मालाच्या किंमतीवर नसुन प्रशूल्क मुल्याच्या आधारे उपकर आधारला जाईल.

नियम ६ - रास्त बाजारमुल्य निर्धारित करणे.

- एखादया व्यापा-याने आयात्त मालाची किंमत प्रचलित/रास्त्त बाजारापेक्षा कमी दाखविली असेल तर व्यापा-याचे म्हणने एकुन आयुक्त मालाचे रास्त्त बाजाराचे मुल्य निर्धारित करेल.
- व्यापारी/व्यक्ती यांनी आयात केलली वस्तुंची खरेदी/विक्री मुल्य उपलब्ध नसल्यास आयुक्त अशा व्यापारी/व्यक्तींचे म्हणने एकूण मालाचे रास्त बाजाराचे मुल्य निर्घारित करेल.

नियम७ - गृहितक आणि सिध्दीभार -

- नियम ८ अन्वये वस्तूंच्या विक्रीच्या संदर्भात प्रमाणपत्र दिल्यास विकत घेणारा व्यापारी उपकर भरण्यास जबाबदार राहणार नाही. अन्यथा विकत घेणा-या व्यापा-यास उपकर भरावा लागेल.
- अनुसूचित्त अ मध्ये विनिर्दिष्ट केलेली वस्तू शहरात्त आयात केली त्याबाबत्तीत्त सीध्द झाली नसेल तर त्या वस्तु शहराच्या हद्दीमध्ये उपभोग, उपयोग, विक्रीसाठी किंवा शहराच्या क्षेत्राबाहेर वाहनांतरणासाठी आयात केलेल्या आहेत असे समजण्यात येईल.
- नियम८-विवक्षित्त प्रकरणामध्ये विक्री करणा-या व्यापा-यांकडुन देण्यात्त यावयाचे प्रमाणपत्र.
- वस्तुंच्या विक्रीच्या संदर्भात नियम ९ प्रमाणे प्रमाणपत्र छापुन विक्रीचे देयक खरेदीदारास देने.

नियम९ - देयक, बीजक किंवा रोखीचे टिपण यामध्ये विनिर्दिष्ट करावयाचे तपशील.

- व्यापा-याने माल विक्रीच्या वेळेस विक्री देयकामध्ये धंदयाचे संपुर्ण नाव, पत्त, नोंदणी प्रमाणत्राचा क्रमांक व मालाची किंमत नमूद करणे आवश्यक आहे.

नियम १० - प्रमुखाच्या वतीने उपकर देण्यास जबाबदार असलेले कमिशन एजंट इत्त्यादी.

- प्रमूखाच्या /अनिवासी व्यापा-याच्या वतीने उपभोग, उपयोग व विक्रीसाठी शहराच्या हद्दीमध्ये एजंट/लिलावकार/व्यवस्थापकाने वस्तु आयात्त केली असेल तर एजंट/लिलावकार/व्यवस्थापकाने व प्रमूख/अनिवासी व्यापारी हे दोघेही संयुक्तपणे व विभूक्तपणे अशावेळी जबाबदार असतील.

नियम ११ - भागीदारी संस्थेचे दायित्त्व.

- भागीदारी संस्थेचा प्रत्येक भागिदार उपकर भरण्यास संयुक्तपणे आणि पृथकपण जबाबदार असेल.
- एखादा भागीदार भागीदार संस्थेतून निवृत्त झालास तो भागीदार निवृत्तीच्या तारखेपर्यंत जबाबदार असेल
- निवृत्तीच्या तारखेपासून ६० दिवसाच्या आत कोणतीही सुचना दिली नसेल तर तो भागीदार निवृत्तीच्या तारखेनंतरच्या कालावधीसाठी सुध्दा उपकर भरण्यास जबाबदार असेल.

नियम १२ - विवक्षित्त प्रकरणांमध्ये उपकर भरण्याच्या संबंधातील विशेष तरतूद.

- उपकर भरण्यास जबाबदार असलेला व्यापारी,

अ) मृत्यु पावला व त्याचा धंदा कायदेशीर प्रतिनिधीने चालु ठेवला तर तो कायदेशीर प्रतिनिधी उपकर भरण्यास जबाबदार असतो.

ब) त्या व्यापा-याने चालु केलेला धंदा मृत्युपुर्वी किंवा मृत्युनंत्तर बंद पडला तर तीचा कायदेशीर प्रतिनिधी मयताच्या मालमत्तेमधुन अशा व्यापा-याकडुन देय असलेला उपकर भरण्यास जबाबदार असेल.

- उपकर देण्यास पात्र असलेली व्यापारी हिंदु अ विभक्त कुटूंब असेल तर अशा कुटुंबातील प्रत्येक व्यक्ती किंवा व्यक्तींचा गट एकत्रीतपणे किंवा स्वतंत्रपणे जबाबदार असेल.
- व्यापारी भागीदारी संस्था असेल तर भागीदारी सेस्थेतील प्रत्येक भागीदार एकत्रीतपणे व स्वतंत्रपणे उपकर भरण्यास जबाबदार असेल
- धंदा हस्तांत्तरीत्त केला असेल तर मुळ मालक व धंदा हस्तांत्तरीत्त केला आहे ती व्यक्ती एकत्रीतपणे व स्वतंत्रपणे उपकर भरण्यास जबाबदार असेल
- पाल्याचा पालक व विश्वस्त पाल्याच्या/विश्वस्त संस्थेच्या वत्तीने धंदा चालवीत्त असेल त्तर पालकत्त्व व विश्वस्त व्यवस्था यांची मुदत्त संपेपर्यंत्त पालक व विश्वस्त हे उपकर भरण्यास जबाबदार असतील.

नियम १३ - नोंदणी .

- कलम १५२ फ आणि नियम ३ अन्वये उपकर नोंदणीस पात्र असलेल्या व्यापा-याने नोंदणी प्रमाणपत्र घेणे आवश्यक आहे.
- मागिल आर्थिक वर्षामध्ये नोंदणीसाठी खरेदी/विक्री उलाढालिची मर्यादा पुर्ण केली असेल अशा व्यापा-यांनी उपकर लागु झाल्यापासुन २० दिवसाच्या आत नोंदणीसाठी अर्ज करणे बंधनकारक आहे.
- उपकर लागु झालेल्या आर्थिक वर्षात ज्या व्यापा-यांनी नोंदणीसाठी खरेदी/विक्री उलाढालिची मर्यादा पुर्ण केली असेल अशा व्यापा-यांनी उलाढालिची मर्यादा पुर्ण केलेल्या दिनांकापासुन ३० दिवसाच्या आत नोंदणीसाठी अर्ज करणे बंधनकारक आहे.
- नोंदणीसाठी नमुना अ मध्ये अर्ज करणे, १०० रुपये नोंदणी शुल्क भरणे नोंदणी अर्जावर सही करणारी व्यक्ती कोणत्या नात्याने सही करते ते विनिर्दिष्ट करणे, स्वताच्या छायाचित्राच्या पासपोर्ट आकाराच्या दोन फोटो इत्यादी बाबींचा समावेश होतो.

नियम १४ -नोंदणी प्रमाणपत्र देणे.

- नोंदणी प्रमाणपत्र नमुना ब मध्ये देण्यात्त येईल
- ज्या व्यापा-यांचे एकापेक्षा जास्त धंदयाचे ठिकाण असतील अशा व्यापा-यांना प्रत्येक धंदयाच्या ठिकाणासाठी दिलेल्या नोंदणीपत्रकातच व्यावसायाच्या अतिरिक्त जागांचा उल्लेख करुन एकच प्रमाणपत्र देण्यात्त येईल.

नियम १५ - नोंदणी प्रमाणपत्र प्रदर्शित्त करणे

- धंदयाच्या प्रत्येक ठिकाणी ठळक जागी नोंदणी प्रमाणपत्र प्रदर्शित करील
- नियम१६-नोंदणी प्रमाणपत्र रद्द करणे.
- नोंदणी रद्द करण्यासाठी नमुना क मध्ये अर्ज करणे.
- अर्जाची शहानिषा करुन नोंदणी प्रमाणपत्र रद्द करणे व त्याची एक प्रत सुचना फलकावर प्रसिध्द करणे.
- नोंदणी प्रमाणपत्र कोणत्या तारखेपासुन रद्द होईल

  अ) i) धंदा बंद/हस्तांत्तर केल्यास किंवा इत्तर प्रकारे धंदयाची विल्हेवाट लावल्यास - बंद/हस्तांत्तर केलेल्या तारखेपासुन विल्हेवाट लावलेल्या तारखेपासुन

  ii) विक्रीची किंवा खरेदीची उलाढाल विहित्त मर्यादेपक्षा कमी झाल्यास - ज्या दिनांकास उलाढाल कमी झाली असेल त्याच्या लगत्तच्या महिन्याच्या १ तारखेपासुन

  iii) उपरोक्त बाबीमध्ये व्यापा-याने कसुर केल्यास - सुनावणीची संधी देऊन आयुक्तांचे समाधान होईल त्या दिनांपासून

- नोंदणी दाखला रद्द झाल्याचा आदेश मिळाल्यानंत्तर १५ दिवसाच्या आत व्यापा-याने नोंदणी प्रमाणपत्राच्या प्रत्ती महानगरपालिकेस परत्त करणे बंधनकारक आहे.
- दिलेल्या निर्देशानुसार प्रत्तीभुती देण्यात्त कसुर केलेल्या व्यापा-यास सुनावणीची संधी दिल्यानंतर त्याचे प्रमाणपत्र रद्द होईल व तसे वर्त्तमानपत्रात्त प्रसिध्द करुन जनतेच्या निर्देशनास आणले जाईल.

नियम १७- व्यापा-याने विवक्षित नोंदवही ठेवण.

- खरेदीने किंवा हस्तांतरणाने आणलेल्या मालाची नोंद 'ड' नमुन्यात्तील नोंदवही ठेवावी.

नियम १८ - विवक्षित प्रकरणामध्ये व्यापा-यांनी प्रतिभूती द्यावयाची

- नोंदणीकृत व्यापा-याकडुन देय असलेला उपकर विहीत मुदतीत भरण्यास तीन वेळा कसुन केलेला असेल तर अशा कसुरदार व्यापा-यास त्याची बाजु मांडण्याची संधी देवून काही रक्कमेची प्रतिभुती देण्याविषयी लेखी आदेशाने फर्माविता येईल. त
- नियम १९ - नोंदणीप्रमाणपत्र अ अहतांतरणीय असणे-
- नोंदणी प्रमाणपत्र ज्या व्यापा-याच्या नांवे दिले असेल त्याचे ते वैयक्तिक प्रमाणपत्र असते. ते दुस-या कुणास हस्तातंरीत करता येत नाही.
- नियम २० - धंदा इत्यादिमधील बदलाच्या संबंधात पुरवावयाची माहिती-
- एखादया व्यवसाय किंवा धंदयात्त खालीलप्रमाणे बदल झाल्यास,
- विक्रीव्दारे, भाडेपट्टीव्दारे संमती-नि-परवानगीव्दारे भाडयाने किंवा इत्तर पद्धत्तीने पूर्णत्तः अथवा अंशत्तः हस्तांत्तरीत्त केल्यास किंवा निकालात्त काढल्यास
- धंदा बंद केल्यास किंवा धंद्याच्या जागेत्त/पत्त्यात्त बदल केल्यास
- धंदयाचे नांव किंवा स्वरुपात्त बदल केल्यास
- धंदयात्तील मालाचा वर्ग/प्रकारात्त बदल केल्यास
- धंदयाची घटना बदलल्यास
- अशा प्रकारच्या बदलाची माहित्ती बदल घडलेल्या दिनांकापासुन ६० दिवसाचे आत्त लेखी स्वरुपात्त मुळ नोंदणी प्रमाणपत्रासहित्त आयुक्ताकडे सादर करणे आवश्यक आहे. सदर प्रमाणपत्रात्त आयुक्त यथास्थित्त बदल करुन सुधारित्त किंवा नवीन प्रमाणपत्र व्यापा-यास देईल.

नियम २१ - नोंदणी प्रमाणपत्राच्या जादा प्रत्ति इ.

- व्यापा-याकडुन प्रमाणपत्र हरविले, नष्ट झाले किंवा विरुपित्त झाल्यास व त्तसा व्यापा-याने अर्ज केल्यास व्यापा-यास दुय्यम प्रत्त दिली जाईल. मात्र अशा प्रत्येक प्रत्तिसाठी व्यापा-यास रु. २५/- फी भरावी लागेल.

नियम २२ - नोंदणीप्रमाणपत्र इ. सादर करणे-

- आयुक्त व्यापा-यास लेखी नोटीस देवून, साधारण करण्यासाठी किंवा इत्तर काही प्रयोजनार्थ त्यास दिलेले नोंदणीप्रमाणपत्र सादर करण्यास फर्मावू शकतात.

नियम २३ - विवक्षित्त परिस्थित्तीमध्ये नोंदणी प्रमाणपत्र चालू राहणे-

- व्यापा-याच्या धंदयात्त / व्यवसायात्त खालीलप्रमाणे बदल झाल्यास -
  धंदयाच्या नांवात्तील बदल किंवा
  भागीदारी संस्था विसर्जित्त न करत्ता रचनेत्तील बदल किंवा
  विश्वस्तामध्ये झालेला बदल किंवा
  पालकात्त बदल झाल्यास,
  नवीन नोंदणीची आवश्यकत्ता नाही. त्तथापि सदरचे बदलाची नोंद घेवून नोंदणी प्रमाणपत्रात्त सुधारणा करण्यात्त येईल.

नियम २४ - विवरण सादर करणे-

- नोंदणीकृत्त व्यापारी - उपकर लागु झाल्याच्या पहिल्या वर्षात्त प्रत्येक व्यापा-याने नमुना 'ई' मध्ये प्रत्येक महिन्याचे विवरणपत्र पूढील महिन्याच्या १० त्तारखेपर्यत्त सादर करणे बंधनकारक आहे.
- दुस-या वर्षासाठी व्यापा-यांचे वर्गीकरण विवरणपत्राचा कालावधी व विवरणपत्र दाखल करण्याचा दिनांक यात्त आयुक्त बदल करु शकत्तो.
- नवी मुंबई महानगरपालिकेने वार्षिक करदायित्त्वानुसार व्यापा-याचे वर्गीकरण व विवरणपत्र दाखल करण्याचा दिनांक खालीलप्रमाणे निश्चित्त केलेला आहे.

वार्षिक दायित्त्व	विवरणाचा कालावधी	विहित दिनांक
रु. ५०००/- पर्यत्त	वार्षिक	१० एप्रिल
रु. ५००१/- त्ते २००००/-	त्रैमासिक (पहिल्या तीन तिमाहीसाठी) जानेवारी, फेब्रुवारी व मार्चसाठी मासिक	१० जुलै १० फेब्रु. १० ऑक्टो. १० मार्च १० जाने. १० एप्रिल
रु. २०००१/- किंवा त्त्यापक्षा अधिक	मासिक	नंत्तरच्या महिन्याची १५ त्तारीख

- **अनोंदीत्त व्यापारी** - आयुक्त नमुना 'ग' मधील आदेश काढुन नोंदणीकृत्त अथवा अनोंदणीकृत्त व्यापा-यांना त्यात्त नमुद केलेल्या कालावधीसाठी व नमुद केलेल्या मुदत्तीत्त विवरणपत्र दाखल करण्याचे निर्देश देवू शकेल.
- आयुक्त एखादया व्यापा-याला किंवा व्यापारी वर्गाला विवरणपत्र भरण्यापासुन सुट देवू शकेल.
- एखादया व्यापा-याच्या धंदयाची एकापक्षा अधिक ठिकाणे असत्तील त्तर त्या सर्व ठिकाणासाठी वेगवेगळी विवरणपत्रे किंवा एकत्रित्त विवरणपत्र दाखल करण्याची परवानगी देवू शकत्तात.
- दाखल केलेल्या मुळ विवरणपत्रात्त काही चुक असल्याचे व्यापा-याच्या निदर्शनास आल्यास त्तो नंत्तरचे विवरणपत्र दाखल करण्याच्या विहित्त मुदत्तीच्या आत्त सुधारित्त विवरणपत्र दाखल करु शकत्तो.

नियम २५ - उपकर आकारणे (उपकर निर्धारणा)-

- व्यापा-याचे नोंदणीकृत्त आणि अनोंदणीकृत्त असे वर्गीकरण त्तसेच त्यांनी सादर केलेल्या विवरणपत्राची स्थित्ती यानुसार उपकर निर्धारणा खालीलप्रमाणे करण्यात्त येत्ते.
  १. नियम २४ च्या उपनियम २ अन्वये आयुक्तांनी उपकर देणा-या व्यक्तींच्या वर्गाला लागु केलेल्या प्रत्येक कालावधीसाठी वेगवेगळी आकारणी करणे.

२. सर्व विवरणपत्रे अचुक व पूर्ण भरले आहेत्त असे नोंदणीकृत्त व्यापारी - सादर केलेले विवरणपत्र स्विकारुन निर्धारणा करणे.

३. विहीत्त मुदत्तीत्त दाखल केलेल्या विवरणपत्राच्या अचुकत्तेबद्दल आयुक्तांना शंका असेल असे नोंदणीकृत्त व्यापारी - नोटिस बजावून व सादर केलेले पुरावे विचारात्त घेवून निर्धारणा करणे.

४. उप नियम ३ अन्वये नोटिस देवूनही नोंदणीकृत्त व्यापा-याने सदर नोटिसीत्तील अटींचे पालन करण्यास कसुर केल्यास - व्यापा-याने सादर केलेल्या विवरणपत्राचा आधार घेवून योग्य त्या निर्णयशक्तीनुसार एकत्तर्फी निर्धारणा करणे.

५. विहित्त मुदत्तीत्त विवरण दाखल न करणारे नोंदणीकृत्त व्यापारी - विवरणपत्राशी संबंधित्त असलेल्या वर्षाच्या अखेरपासुन

त्तीन वर्षाच्या आत्त सुनावणीची संधी देवून योग्य त्या निर्णशक्ती नुसार निर्धारणा करणे.

६. नोंदणीकृत्त व्यापा-याने जेव्हा व जशी विवरणपत्रे सादर केलेली असत्तील त्यानुसार त्यांची निर्धारणा करणे.

७. अनोंदीत्त व्यापारी अनोंदीत्त कालावधीच्या अखेरपासुन त्तीन वर्षाच्या आत्त सुनावणीची योग्य संधी देवून योग्य त्या निर्णयशक्ती नुसार निर्धारणा करणे.

८. व्यापा-याने सादर केलेले लेखे व लेख्यासाठी वापरलेली पद्धत्त आयुक्तांना समाधानकारक / योग्य न वाटल्यास सुनावणीची संधी देवून योग्य त्या निर्णयशक्तीनुसार निर्धारणा करणे.

- ज्या ज्या ठिकाणी सुनावणीची संधी देणे आवश्यक आहे अशा निर्धारणेसाठी नमुना ह मध्ये नोटीस देणे बंधनकारक असुन त्याचा कालावधी व त्याची त्तारीख १५ दिवसांपेक्षा कमी नसेल अशी असावी.
- निर्धारणा आदेश नमुना 'आय' मध्ये व त्यासोबत्त मागणीपत्र नमुना जे मध्ये एकाचवेळी बजावणे.
- निर्धारणा आदेशाच्या अत्तिरिक्त प्रत्ती त्यासाठीची आवश्यक त्ती फी भरल्यास व्यापा-यास पुरविण्यात्त येत्तील.
- निर्धारणेचा अभिलेख ज्या कालावधीच्या संबंधात्त आहे त्या कालावधीपासुन पुढे १० वर्ष किंवा संबंधित्त कालावधीबाबत्तची अंत्तिम कार्यवाही पूर्ण झाल्यापासुन पुढे त्तीन वर्ष यापैकी जो कालावधी नंत्तरचा असेल त्तोपर्यंत्त जत्तन करणे आवश्यक आहे.

नियम २६ - नियम १२ अन्वये उपकर भरण्यास पात्र असलेल्या व्यक्तींना या नियमांचे उपबंध लागू करणे.

- एखदया व्यापा-याकडून थकीत्त असलेला उपकर नियम १२ मधील त्तरत्तुदीनुसार जी व्यक्ती व व्यापारी जबाबदार असेल त्ती व्यक्ती किंवा व्यापारीच मूळ थकबाकीदार आहे असे समजून त्याच्याकडून थकबाकी वसुलीची प्रक्रिया चालू केली जाईल.

नियम २७ - चुकविलेल्या मूल्यनिर्धारणाच्या उलाढालीचे पुनर्मूल्यनिर्धारण

- नियम २५ अन्वये निर्धारणा आदेश पारीत्त करत्ताना त्यामध्ये काही चुका झाल्यास जसे
  अ) करपात्र उलाढाल करआकारणीतून निसटली/चुकली.
  ब) एखादी वजावट जास्त्त दिली गेल्यास.
  क) करआकारणी विहित्त दरापेक्षा कमी दराने केल्यास.
  ड) देय परत्ताव्यापेक्षा अधिक परत्तावा दिल्यास.

अशावेळी महसूल हानी टाळण्यासाठी निर्धारणा वर्षापासून ३ वर्षाच्या आत्त नमुना 'के' मध्ये नोटिस काढून पुर्ननिर्धारणा करणे आवश्यक आहे.

नियम २८ - उपकर भरणे

- प्रत्येक व्यापा-याने विवरणपत्र सादर करण्यासाठी विहित्त केलेल्या त्तारखेला किंवा त्तत्पुर्वी विवरणपत्रानुसार देय असलेला उपकर जमा करणे आवश्यक आहे.
- निर्धारणा आदेशासोबत्त व्यापा-याला बजावण्यात्त आलेल्या मागणीपत्रात्त नमुद केलेल्या त्तारखेपर्यंत्त किंवा त्तत्पूर्वी उपकर, शास्त्ती आणि दंड जमा करणे आवश्यक आहे.
- वरील दोन्ही बाबत्तीत्त उपकर विहित्त मुदत्तीत्त न भरला गेल्यास थकबाकीच्या वसुलीसाठी नमुना 'ल' मधील नोटिस बजावून मालमत्त कराची थकबाकी म्हणून सदर रक्कम वसुल करणे.

नियम २९ - उपकर इत्यादीचे पूर्णांकात्त रुपांत्तर करणे.

- उपकराची रक्कम पैशात्त असल्यास त्ती पूर्ण रुपयात्त दाखविणे.

नियम ३० - महसूल रक्षणासाठी त्तात्पुरत्ती जप्त्ती आणणे.

- व्यापा-याकडून देय असणा-या उपकराच्या रकमेच्या सुरक्षेसाठी संबंधीत्त व्यापा-याच्या मालकीची संपत्ती जप्त करणे आवश्यक आहे असे आयुक्तांचे मत्त झाल्यास व्यापा-यांचे म्हणणे ऐकून आयुक्त त्याच्या संपत्तीच्या त्तात्पुरत्या जप्त्तीचे आदेश देवू शकत्तात्त.
- अशा जप्त्तीचा कालावधी ६ महिन्यापेक्षा जास्त्त असू नये. त्तथापि आयुक्त त्ती कालावधी लेखी कारण देवून अणखी दोन वर्षा पर्यंत्त वाढवू शकत्तात्त.
- या नियमाच्या प्रयोजनार्थ कार्यवाही करण्याचे आदेश आयुक्त किंवा आयुक्ताच्या पूर्व परवानगीने उपआयुक्त यांनाच प्रदान करण्यात्त आलेले आहेत्त.

नियम ३१ - एखादी वसुलीची कार्यवाही पुढे चालू ठेवणे.

- व्यापा-यावर 'जे' नमुन्यात्त मागणीची नोटिस बजावल्यानंत्तर व्यापा-याने अपील केले असेल आणि त्या अपीलानुसार जर,
  अ) मागणीमध्ये वाढ झाल्यास दुसरी नोटिस बजावणे.
  ब) मागणीमध्ये घट झाल्यास वास्त्तुस्थीत्तीबाबत्त व्यापा-याला कळविणे.

क) व्यापा-यारी परत्तावा मिळणेस पात्र असेल त्तर नियम ३३ अन्वये नमुना 'म' नुसार परत्तावा देणे.

नियम ३२ - उपकरांचे एकरकमी प्रदान

- कलम १५२ 'न' च्या तरतुदीनुसार काही विविक्षीत्त प्रकरणी व विविक्षीत्त अटींच्या अधीन राहून आपसमेळ म्हणून व्यापा-यास उपकराचे एकरकमी प्रदान करण्याची सवलत्त आयुक्त देवून शकतात्त.

नियम ३३ - अत्तिरिक्त प्रदानाचा परत्तावा.

- करदायीत्त्वापेक्षा अधिक कर भरणा झाला असल्यास अशा अत्तिरिक्त रकमेचा परत्तावा नमुना 'म' मधील आदेश पारीत्त करून व्यापा-यास परत्त करणे.
- त्तथापि व्यापा-याकडून इत्तर कालावधीसाठी येणे असलेली थकबाकीची रक्कम कापून उरलेल्या रकमेचा परत्तावा रोख्र स्वरुपात्त किंवा समायोजनेद्वारे परत्त करणे.

नियम ३४ - काही प्रकरणी परत्तावा रोखून ठेवण्याचा अधिकार.

- ज्याबाबत्त परत्तावा देण्याचा आदेश हा अपिलाचा विषय असेल किंवा परत्तावा मंजूर केल्याने महसूलावर विपरीत्त परिणाम होणार असेल असे परत्तावा देणा-या अधिका-याचे मत्त झाल्यास असा परत्तावा आयुक्ताचे पूर्व परवानगीने रोखून ठेवत्ता येईल.

नियम ३५ - वसुलीची विशेष पध्दत्त

- एखादया व्यापा-याकडून विवरणपत्रासोबत्त भरावयाचा किंवा निर्धारणोत्त्र मागणीनुसार भरावयाचा उपकर, दंड, व्याज इत्त्यादी थकीत्त असेल त्तर त्याची वसुली व्यापा-याच्या ज्ञात्त असलेल्या शेवटच्या पत्त्यावर सदर नोटिस बजावून खालील प्रकारे करीत्ता येईल.
  अ) जीच्याकडून थकबाकीदारास काही रक्कम येणे आहे त्तिच्या कडून,
  ब) कोणत्तीही व्यक्ती थकबाकीदार व्यापा-यासाठी काही रक्कम बाळगीत्त असेल अशा व्यक्तीकडून,
  आयुक्त वेळोवेळी सदर नोटिसीत्त सुधारणा करु शकत्तो, रद्द करु शकत्तो किंवा प्रदानाची मुदत्त वाढवू शकत्तो.
- या नोटिसीद्धारे वरील व्यक्तींनी थकबाकी एवढया उपकराची रक्कम भरली असेल त्तर त्ती रक्कम थकबाकीदार व्यापा-याने भरलेली आहे असे समझण्यात्त येईल.
- ज्या व्यक्तीला नोटिस पाठविण्यात्त आलेली आहे अशी व्यक्ती थकबाकीदाराकडून आपल्याकडे कोणत्तेही येणे बाकी नाही असे आयुक्ताचे समाधान करु शकला त्तर अशी कोणत्तीही रक्कम आयुक्तांना प्रदान करणे आवश्यक असल्याचे मानले जाणार नाही.

नियम ३६ - मार्गस्थ मालाची त्तपासणी

- उपकर टाळण्यास प्रत्तिबंध करण्यासाठी, शहरहद्दीतून जाणारे कोणत्तेही वाहन विवक्षित्त कालावधीसाठी रोखून ठेवण्याचा, त्यात्तील माल त्तपासण्याचा व त्या मालावर उपकर भरला गेला आहे किंवा नाही याची खात्री करून घेण्याचा महापालिकेस अधिकार आहे.

नियम ३७ - धंद्याच्या व्यवस्थापकाचे नांव व्यापा-याने जाहिर करणे

- व्यवस्थापक या अधिकाराने व्यवसाय पाहणा-या व्यक्तिचे नांव व्यापा-याने नमुना 'फ' मध्ये प्रत्तिज्ञापत्र सादर करुन जाहीर करणे आवश्यक.

नियम ३८ - कागदपत्रे सादर करण्यासाठी नोटीस

- कलम १५२ 'जे' अन्वये लेख्रा व त्यासंबंधीची कागदपत्रे सादर करण्यासाठी व्यापा-यावर नमुना न अन्वये नोटिस देणे.

नियम ३९ - आकडेवारी गोळा करण्याची शक्ती

- कायदा व नियमान्तर्गत्त कार्यवाहीची चांगली अंमलबजावणी होण्याच्या दृष्टीने आवश्यक त्या बाबींची माहित्ती, सर्वसाधारणपणे व्यापा-यांच्या सहज निदर्शनास येईल अशा पध्दत्तीने नोटीस जाहीर/प्रसिध्द करुन आयुक्त गोळा करु शकत्तात.

नियम ४० - विवाद्य प्रश्नाचा निर्णय करणे

- एख्राद्या व्यापा-याच्या प्रकरणात्त त्याचे धंद्याचे स्वरुप आणि करदायित्त्व, उलाढाल करपात्र की करमुक्त, करपात्र उलाढालीवर लावावयाच्या कराचा दर या किंवा याव्यत्तिरिक्त्तही कांही बाबी विषयी विवाद होवू शकत्तो. अशावेळी या संदर्भात्त, सदर प्रकरणी निर्धारणा किंवा न्यायालयीन प्रक्रिया सुरु झालेली नसल्यास व्यापारी आयुक्तापुढे असा प्रश्न लेख्री स्वरुपात्त मांडू शकत्तो. आयुक्त सदर बाबत्तीत्त व्यापा-यास सुनावणी देवून अशा विवादावर निर्णय देवू शकत्तात.

नियम-४१-विवक्षित्त प्रकरणी शास्त्ती लावणे व व्याज आकारणे-

शास्त्ती :

क्र.	प्रकरण/बाब	शास्त्तीचे प्रमाण
१	विक्री केलेल्या मालाचे बील, बिजक किंवा रोख्रीचे टिपण न देणे.	सदर मालाच्या ख्ररेदी किंमत्तीवरील उपकराच्या रकमेपर्यंत्त.
२	नोंदणी अर्ज न करणे किंवा नोंदणी प्रमाणपत्रा शिवाय व्यवसाय करणे/चालू ठेवणे	अनोंदणीकृत्त कालावधीसाठी देय असणा-या उपकर रकमेच्या १० पटी पर्यंत्त.
३	निर्धारणा किंवा पुनर्निर्धारणा प्रक्रियेसाठी उपस्थित्त राहण्यासाठी पाठवीलेंल्या नोटीसला प्रत्तिसाद न देणे/ प्रत्तिसाद देण्यात्त कसूर	रु.१०,०००/- पर्यंत्त.
४	उपकरपात्र मालाचा योग्य हिशेब न ठेवणे, त्यावरील देय उपकर अचूकपणे विवरणात्त दाख्रविण्यात्त कसूर करणे, विवरणपत्रात्त एख्रादा चुकीचा दाव सादर करणे:सारांश: चुकीचे विवरण सार करणे.	देय उपकर रकमेच्या ५ पटी पर्यंत्त.
५	उपकरपात्र मालाची ख्ररेदी किंमत्त किंवा त्यावरील उपकराचा दर कमी दाख्रविणारी ख्रोटी बिले, बिजके किंवा रोख्रीचे टिपण	अ) पहिल्या प्रसंगी देय उपकराच्या २ पटीपर्यंत्त ब) पुनरावृत्त प्रसंगी देय उपकर रकमेच्या ५

	जाणीवपूर्वक देणे.	पटी पर्यंत.
६	उपकर चुकविला जाईल या उद्देशाने जाणूनबुजून मालाची खरेदी किंमत्त किंवा त्यावरील उपकरकाचा दर कमी असल्याबद्दलचे प्रमाणपत्र प्रदान करणे किंवा सादर करणे.	देय उपकर रकमेच्या ५ पटी पर्यंत.
७	विवरणपत्र विहित्त मुदत्तीत्त सादर न करणे	रु.२०००/- पर्यंत.
८	मालाच्या खरेदी/विक्रीचे बील, बिजक किंवा रोखीचे टिपण न देवून कलम १५२ ग च्या त्तरतूदींचा भंग करणे.	न देण्यात्त आलेल्या बिलाच्या रकमेची २ पट किंवा रु.१००/- यापैकी जी रक्कम अधिक असेल त्या रकमेपर्यंत.
९	करदेयत्ता असूनही करदेयत्तेचे आयुक्तांनी निर्देश देवूनही करपात्र मालाबाबत्त लेखा न ठेवणे किंवा लेखा योग्य प्रकारे न ठेवणे.	रु.५०००/- किंवा अशा मालावरील देय कराची ५ पअ यापैकी जी रक्कम अधिक असेल त्या रकमेपर्यंत्त.

व्याज :

क्र.	प्रकरण/बाब	व्याज/दर
१	विवरणपत्र विहित्त मुदत्तीत्त दाखल करण्यास झालेल्या कसूरामुळे उपकर भरण्यास झालेला विलंब.	अ) १२ महिन्या पर्यंत्त दरमहा २ % ब)१२महिन्यानंत्तरच्या कालावधीसाठी दरमहा ३ % प्रमाणे
२	निर्धारणा आदेशाच्या परिणामी येणा-या अत्तिरिक्त्त कर रकमेवर	निर्धारणा कालावधीच्या अखेरण्च्या दिनांकापासून निर्धारणा आदेश पारित्त होणा-या दिनांकापर्यंत्तच्या कालावधीसाठी दरमहा २ %

या नियमाच्या प्रयोजनासाठी महिन्याचा भागसुध्दा पूर्ण महिना गणला जात्तो.

नियम ४२ - विवक्षित्त त्तरत्तुदींचा भंग केल्याबद्दल शास्त्ती लावणे.

कोणत्तीही व्यक्ती,

अ) उपकर म्हणून कोणत्तीही रक्कम वसुल करील,

ब) कलम १५२ 'ह' च्या त्तरत्तुदींचा भंग करुन उपकर वसुल करील त्तर अशा व्यापा-यावर नमुना 'ओ' नुसार नोटिस बजावून आणि त्याचे म्हणणे ऐकून घेवून रु.२०००/- पो जास्त्त नसेल किंवा उपकर म्हणून वसुल केलेल्या रकमेच्या दुप्पट रक्कम यापैकी कमी असेल एवढी रक्कम शास्त्ती म्हणून लावत्ता येईल.

नियम ४३ - चुकांची दुरुस्त्ती

- निर्धारणा आदेश पारीत्त केल्याच्या दिनांकापासून दोन वर्षाच्या आत्त आयुक्ताला किंवा निर्धारणा करण्यात्त आलेल्या व्यापा-याला अभिलेखात्तील कोणत्तीही चुक लक्षात आल्यास अशी चुक दुरुस्त्त करत्ता येईल.
- चुक दुरुस्त्तीच्या परिणामी व्यापा-याचे कर दायित्त्व वाढत्त असेल अथवा त्याचा परत्तावा कमी होत्त असेल त्तर व्यापा-यास त्याची बाजू मांडण्याची संधी देण्यासाठी नमुना 'प' मध्ये सूचनापत्र देणे आवश्यक आहे.
- चुकीच्या दुरुस्त्तीमुळे व्यापा-याला परत्तावा देय झाल्यास त्याला त्तो परत्तावा देत्ता येईल.
- चुकीच्या दुरुस्त्तीमुळे व्यापा-याचे कर दायित्त्व वाढत्त असेल आणि त्याने त्ते भरलेले नसेल अशा प्रकरणी मालमत्त कराची थकबाकी म्हणून वसुल करत्ता येईल.

नियम ४४ - महसूलाच्या संबंधात्त कटाने केलेले हस्त्तांत्तरण रद्दबात्तल करणे

- एखाद्या व्यक्तीकडून किंवा व्यापा-याकडून उपकर म्हणून रु.२५,०००/- किंवा त्या पो अधिक रक्कम येणे बाकी असून त्यासंबंधात्तील कोणत्तीही कार्यवाही प्रलंबित्त असत्ताना केवळ फसवणुकीच्या उद्देशाने, त्याच्या धंद्यात्तील रु.१०,०००/- किंवा त्यापो अधिक किंमत्तीच्या मत्त्तेचे अन्य कोणत्त्या व्यक्तीच्या नांवे हस्त्तांत्तरण केले असेल आणि कार्यवाही पूर्ण झाल्यानंत्तर त्ती व्यक्ती उपकरापोटी रक्कम भरण्यास पात्र आहे असा निष्कर्ष निघाल्यास अशा परिस्थित्तीत्त केलेले मत्त्वे हस्त्तांत्तरण रद्द ठरत्ते.
- त्तथापि असे हस्त्तांत्तरण किंमत्ती मोबदल्यासाठी केले असेल त्तर आणि सदर प्रकरणी कार्यवाही प्रलंबित्त असलयाची नोटीस संबंधीत्त व्यक्ती किंवा व्यापा-यास दिलेली नसेल त्तर असे हस्त्तांत्तरण रद्द ठरणार नाही.
- त्तसेच अशा हस्त्तांत्तरण प्रकरणी, विक्री, गहाण, देणगी, विनिमय किंवा अन्य कोणत्त्याही प्रकारे कब्जावर प्रभार निर्माण करण्यात्त सदर व्यक्ती किंवा व्यापारी सहभागी असत्तील त्तर आयुक्त संबंधीत्तांना नोटीस देवून, चौकशी करुन, नंत्तर हस्त्तांत्तरण रद्द करावयाचे किंवा नाही याचा निर्णय घेवू शकत्तात्त आणि अशा निर्णयानुसार सदर हस्त्तांत्तरण रद्द ठरत्त असेल त्तर त्तसा आदेश पारित्त करणे आयुक्तांना आवश्यक आहे.
- या नियमाच्या प्रयोजनार्थ मत्त म्हणजे जमीन, इमारत्त, यंत्रसामुग्री, योजना, शेअर्स, कर्जरोखे व बँकेत्तील ठेवी होत्त.

नियम ४५ - कलम १५२म ची पोटकलमे (१)व(२) च्या त्तरत्तूदी विवक्षित प्रकरणांना लागू न होणे-

- कलम १५२ म ची पोटकलमे (१) व (२) च्या त्तरत्तुदी खालील बाबत्तीत्त लागू होणार नाहीत्त.

अ) भा.दं.संहित्ता १८६० किंवा भ्रष्टाचार प्रत्तिबंध अधिनियम १९८८ च्या अंत्तर्गत्त कार्यवाही चालू असलेल्या प्रकरणात्त पुरावा म्हणून सादर करण्यात्त आलेली माहित्ती.

ब) या नियमान्त्तर्गत्त परिणामकारक अंमलबजावणीसाठी पाठविण्यात्त येणा-या कोणत्त्याही नोटीसीसाठी पुरक बाब म्हणून उघड केलेली माहित्ती.

क) शासन सहभागी असलेल्या कोणत्त्याही दिवाणी दाव्यात्त पुरावा म्हणून वापरण्यात्त आलेली माहित्ती.

ड) या नियमान्त्तर्गत्त होणा-या लेखापरि ाणासाठी लेखापरि ाकाकडे पुरविण्यांत्त येणारी माहित्ती.

ई) अधिका-याच्या चौकशी संदर्भात्त चौकशी अधिका-याकडे उघड केलेली माहित्ती.

फ) केंद्र अथवा राज्य शासनाने बसविलेल्या कोणत्त्याही कर आकारणी प्रक्रियेत्त वा वसुली प्रक्रियेसाठी अशा केंद्र अथवा राज्य शासनाच्या अधिका-यास पुरविण्यात्त आलेली माहित्ती/त्तपशील.

ग) अपूर्ण मुद्रांक शुल्क भरलेले दस्त्तऐवज अडकवून ठेवण्यासाठी मुद्रांक अधिका-याच्या मागणीनुसार त्त्यास पुरविण्यात्त आलेला त्तपशील/माहित्ती.

ह) उपकर विषयक कार्यवाही करणारे व्यापारी किंवा त्त्यांचे प्राधिकृत्त प्रत्तिनिधी यांच्या गैरवर्त्तनाची चौकशी करण्याकरित्ता संबंधीत्त चौकशी अधिका-यास पुरविण्यात्त आलेली माहित्ती.

आय) शासनाच्या अर्थ आणि सांख्यिकी विभागास त्त्यांच्या आवश्यकत्तेनुसार पुरविण्यात्त आलेली माहित्ती/त्तपशील.

जे) राज्य शासन विनिर्दिष्ट करील अशा कोणत्त्याही प्रकरणी किंवा खटल्याच्या निपटा-यासाठी पुरविण्यात्त आलेली माहित्ती.

नियम ४६-नियम ३८ अन्वये आवश्यक असलेल्या माहित्तीचे प्रकरण आणि त्त्या नियमान्वये माहित्ती किंवा विवरण सादर करण्यात्त कसूर करणे-

- नियम ३८ अन्वये नमुना 'न' द्वारे व्यापा-याकडून मागविलेली माहित्ती गोपनीय समजण्यात्त येईल अशी माहित्ती त्त्या व्यापा-याच्या पूर्व परवानगी शिवाय इत्तरांसाठी जाहिर/प्रसिध्द करणे किंवा व्यापा-याविरुध्द पुरावा म्हणून वापर करणेस या नियमाने प्रत्तिबंध करण्यात्त आला आहे.
- या अधिनियमा खालील अथवा भारत्तीय दंड संहित्ता १८६० मधील त्तरत्तूदीनुसार चालू असलेल्या कार्यवाहित्त गुंत्तलेल्या त्तसेच सांख्यिकी माहित्ती गोळा करण्याकामी नियुक्त्त केलेल्या व्यक्त्तिशिवाय इत्तर कोणाही व्यक्त्तीस व्यापा-याने दिलेली वरील माहित्ती पाहण्यास प्रत्तिबंध करण्यात्त आला आहे.
- नियम ३९ च्या त्तरत्तूदीनुसार कोणत्त्तीही माहित्ती सादर करण्याविषयी एखाद्या व्यक्त्तिस किंवा व्यापा-यास फर्मावण्यात्त आल्यानंत्तरही अशा व्यक्त्तिने/व्यापा-याने त्तशी माहित्ती/विवरण देण्यात्त जाणूनबुजून कसूर/हयगय करील किंवा जाणूनबुजून खोटी माहित्ती देईल अशा वेळी आयुक्त्त सदर व्यापा-यास/व्यक्त्तिस सुनावणीची संधी देवून लेखी आदेशान्वये सदर व्यक्त्तिवर/ व्यापा-यावर रू.१००/-पर्यंत्त दंड ठोठावू शकत्तो आणि असा कसूर सारखा चालू राहिल्यास कसूर चालू राहिलेल्या कालावधीसाठी प्रत्त्येक दिवसाला रू.१०/- पर्यंत्त दंड लावू शकत्तो.
- नियम ३९ अन्वये सांख्याकी माहित्ती गोळा करणारी व्यक्त्ती ही अशा प्रकारे गोळा केलेली माहित्ती किंवा त्तपशील, त्तिच्या कर्त्तव्यपूर्त्ती प्रयोजनार्थ अथवा भारत्तीय दंड संहित्ते खाली दाखल झालेल्या खटल्याच्या प्रयोजनार्थ वापरण्याशिवाय इत्तर कोणाला किंवा दुस-या इत्तर कामासाठी जाणूनबुजून उघड करीत्त आहे असे दिसून आल्यास आयुक्त्त अशा व्यक्त्तीस, त्त्याची बाजू ऐकून घेत्तल्यानंत्तर लेखी आदेशाद्वारे रु.१०००/- पर्यंत्त दंड करु शकत्तात्त.
- नियम ४७-व्यापारी आणि इत्तर व्यक्त्ती यांच्या संबंधीची माहित्ती लोकहित्ताच्या दृष्टिने प्रसिध्द व उघड करणे-
- लोकहित्ताच्या दृष्टिने एखाद्या व्यापा-यासंबंधात्तील त्त्याचे नांव किंवा इत्तर माहित्ती प्रसिध्द/उघड करणे आवश्यक आहे असे आयुक्त्तांचे मत्त झाल्यास त्ते त्ती माहित्ती उघड/प्रसिध्द करण्याची व्यवस्था करु शकत्तात्त. अशा वेळी नियम ४५ मध्ये काहीही म्हटलेले असले त्तरी त्त्याचा प्रत्तिबंध होवू शकत्त नाही.
- समूचित्त अपिल प्राधिकरणाकडे प्रलंबित्त असलेले अपिल निकाली निघेपर्यंत्त किंवा व्यापा-याचे अपराधित्त्व सिध्द होत्त नाही त्तोपर्यंत्त त्त्याच्या संबंधात्तील किंवा संबंधीत्त कार्यवाही संबंधांत्तील कोणत्त्तीही माहित्ती उघड करण्यास प्रत्तिबंध करण्यात्त आला आहे.
- भागीदारी संस्थेची भागीदार, कंपनीचे संचालक, व्यवस्थापक, अभिकर्त्ते, कोषाध्य ा, संस्थेचे सदस्य यांची नावे प्रसिध्द किंवा उघड करणे आयुक्त्ताचे मत्ते प्रकरणाच्या परिस्थित्तीमुळे समर्थनीय ठरत्त असेल त्तर त्ती नावे देखील प्रसिध्द किंवा उघड करत्ता येत्तील.
- नियम ४८-विवक्षित्त प्रकरणामध्ये सूट-
- खालील प्रकरणी उपकर आकारणीत्तून सूट देण्यात्त आलेली आहे.
- लाभ न कमावण्याच्या उद्देशाने व सार्वजनिक प्रयोजनासाठी आयात्त करण्यात्त आलेला शासनाच्या मालकीचा माल. परंत्तु त्त्यासाठी स ाम अधिका-याचे त्त्यासबंधीची प्रमाणपत्र आवश्यक.
- /लाभ न कमावण्याच्या उद्देशाने व सार्वजनिक हित्ताच्या प्रयोजनार्थ शासनाच्यावत्तीने त्त्यांच्या प्रत्तिनिधीने आयात्त केलेला माल. यासाठीही स ाम अधिका-याचे त्त्यासंबंधीचे प्रमाणपत्र आवश्यक.
- या नियमाखालील स्पष्टीकरणामध्ये नमूद केलेल्या प्रक्रियेसाठी शहराबाहेर पाठविलेला माल ६ महिन्याच्या आत्त त्त्याचे स्वरुप व मालकी न बदलत्ता परत्त आणल्यास, अशा

प्रक्रियेनंत्तर होणा-या त्या मालाच्या किंमत्तीतून, सदरमाल बाहेर पाठवित्तांना असलेली (प्रक्रियापूर्वी) किंमत्त उपकरातून सूट मिळण्यास पात्र आहे. प्रक्रियेनंत्तर किंमत्तीत्त जो फरक पडेल त्यावर उपकर आकारणी/ देय राहील.

- या नियमाखालील स्पष्टीकरणामध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या प्रक्रियेसाठी शहराबाहेरून आणलेला माल त्या मालाचे स्वरूप व मालकी न बदलत्ता ६ महिन्याचे आत्त परत्त पाठविल्यास त्या मालाच्या आयात्तीवर उपकर लागत्त नाही. त्तथापि, त्यासाठी खालील दोन बाबींची पूर्तत्ता होणे आवश्यक आहे.
  अ) आयात्त मूल्य संबंधीत्त कालावधीच्या विवरणपत्रात्त नमूद केलेले असावे.
  ब) आयुक्त ठरवत्तील त्तेवढी अनामत्त रक्कम हमी म्हणून भरली पाहिजे.
- त्तसेच विक्री करून शहराबाहेर पाठविलेला माल खरेदी दाराने नाकारल्यामुळे पाठवणीच्या दिनांकापासून ६ महिन्याचे आत्त परत्त आलेल्या मालाच्या किंमत्तीवर उपकर लागू नाही. त्तथापि, विक्रीशी संबंधीत्त कालावधीच्या विवरणपत्रात्त सदर मालाची किंमत्त दाखविलेली असावी.
- स्पष्टीकरण - या नियमानूसार सूट देण्यात्त आलेल्या प्रक्रिया - १) रंगविणे, विरंजन करणे, रंगलेप देणे, छपाई करणे शेवटचा हात्त देणे, भरत्तकाम करणे, डबलिंग, लपेटणे, धात्तुरूप देणे, विद्युत्त विलेपण व जस्ताचा मुलामा देणे.
  २) वाहनाच्या साठयावर सांगाडे बाधणे.

याशिवाय आयुक्त त्यांच्या प्रदत्त अधिकाराचा वापर करून अशा प्रक्रियांची संख्या वाढवू शकत्तात्त.

- नियम ४९-निर्यात्तीच्या बाबत्तीत्त उपकराचा परत्तावा- विक्रीकरारान्तर्गत्त शहर हद्दीत्त आयात्त केलेला माल, त्याच्या स्वरुपांत्त कुठल्याही प्रकारचा फेरफार न करत्ता (यथास्थित्ती) आयात्त केल्याच्या दिनांकापासून ६ महिन्याचे आत्त शहराच्या हद्दीबाहेर पाठविल्यास अशा मालाच्या आयात्त किंमत्तीवर भरलेल्या उपकरांतून ९०% रक्कम परत्तावा म्हणून देण्याची या नियमात्त त्तरत्तूद आहे. परंत्तु त्यासाठी खालील अटी आहेत्त.

१) आयात्त केलेला माल निर्यात्तीसाठी आयात्त केलेला आहे हे दर्शविणारे विवरणपत्र दाखल करणे.

२) आयात्त किंमत्तीवरील उपकर विवरणासोबत्त भरणे.

३) आयात्त दिनांकापासून ६ महिन्याचे आत्त निर्यात्त आवश्यक.

४) निर्यात्त दर्शक विवरण भरुन त्यात्त परत्ताव्याची मागणी करणे.

५) विचारणा करण्यात्त आल्यानंत्तर परत्ताव्याचा दावा करणा-या व्यक्तिने सदर माल त्यात्त कोणत्ताही बदल न करत्ता ६ महिन्याच्या आत्त निर्यात्त केल्याचे सिध्द केले पाहिजे.

आयात्त-निर्यात्तीचा नियमित्त व्यवसाय करणा-या व्यक्तीस, त्याचेकडून सदरचा माल विहित्त मुदत्तीत्त निर्यात्त करण्याबाबत्तचे हमीपत्र घेवून आयुक्त, आयात्तीवर उपकराच्या केवळ १०% दराने उपकर भरण्याची परवानगी देवू शकतात्त.

६) या नियमान्वये देय परत्तावा प्रदान करण्यासाठी 'म' नमुन्यात्त आदेश पारित्त होणे आवश्यक.

- नियम ५०-कार्यवाहीच्या वेळी कोणत्त्याही प्राधिकरणासमोर हजर राहणे-

या नियमात्तील त्तरत्तूदीच्या कार्यवाहीसाठी व्यापारी व्यक्तीश: उपस्थित्त राहणे आवश्यक आहे. परंत्तु त्तो त्याच्या सोयीसाठी स्वत्त:ऐवजी खालील व्यक्तींना प्राधिकृत्त करु शकत्तो. अशा व्यक्ती म्हणजे-

१) नात्तेवाईक किंवा नियमित्तपणे कामावर नेमलेला कर्मचारी.

२) ज्याला अपात्र ठरविण्यात्त आलेले नाही असा सनदी लेखापाल किंवा परिव्यय लेखापाल किंवा विधी व्यवसायी.

३) उपकराचे ज्ञान असलेली, आयुक्तांनी त्तदर्थ आदेश काढून त्यांच्या नोंदवहीत्त नोंद असलेला उपकर व्यवसायी.

परंत्तु त्यासाठी व्यापा-याने वरील व्यक्तींना नमुना क्यू मध्ये त्तसे प्राधिकारपत्र देणे आवश्यक.

व्यापा-याचे प्रतिनिधित्व करण्यास अपात्र व्यक्ती-

१) आयुक्तांनी सेवेत्तून काढून टाकलेला किंवा बडत्तर्फ कर्मचारी.

२) कार्यवाही संबंधात्त गैरवर्त्तनामुळे शिस्तभंगाची कारवाई करुन दोषी ठरविण्यात्त आलेले सनदी लेखापाल, विधी व्यवसायी.

३) गैरवर्त्तनामुळे दोषी ठरविण्यात्त आलेले उपकर व्यवसायी.

परंत्तु अशाप्रकारे अनर्ह ठरविण्यासाठी संबंधीत्त व्यक्तीस त्याची बाजू मोडण्याची संधी देवून त्यास अनर्ह ठरविणारा आदेश पारित होणे आवश्यक असते.